

Ettepanekud ÜRP2050 täiendamiseks

Hagudi küla näitel – väärtuste konfliktide käsitlemine

◆ 1. Sissejuhatus

Käesolev ettepanek käsitleb olukordi, kus samale alale langevad mitmed olulised ruumilised väärtused ja arendushuvid.

Hagudi piirkond on näide alast, kus kattuvad:

- rohevõrgustik
- miljööväärtuslik ala
- olemasolev hajaasustus
- kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjavesi
- arendussurve (taristu, kaevandamine)

Sellised kattuvad väärtused ei ole erand, vaid levinud olukord paljudes Eesti maapiirkondades.

◆ 2. Probleemi kirjeldus

ÜRP2050 eelnõus ei ole piisavalt selgelt määratletud:

- väärtuste hierarhiat konfliktolukordades
- tingimusi, millal arendus tuleb välistada või ümber suunata
- kohustust kaaluda alternatiivseid asukohti
- leevendus- ja kompensatsioonimeetmete sisulist tähendust

Praktikas viib see olukorrani, kus:

- otsused tehakse üksikjuhtumite kaupa
- kohaliku tasandi väärtused jäävad arendushuvi surve alla
- pöördumatud mõjud (nt põhjaveele või rohevõrgustikule) realiseeruvad

◆ 3. Põhimõte

Kui samale alale langevad rohevõrgustik, väärtuslik maastik, olemasolev asustus ja kaitsmata põhjavesi, tuleb lähtuda ettevaatuspõhimõttest ning käsitleda olemasolevaid väärtusi esmasena.

◆ 4. ETTEPANEKUD „Eesti 2050“

◆ 2.1 Kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus

Lisada alapunkt:

(x) **Ruumiliste konfliktide lahendamisel eristatakse väärtusi, mille kahjustamine on pöördumatu või raskesti taastatav, ning väärtusi, mille mõju on leevendatav.**

Selgitus:

Põhjavesi, rohevõrgustiku sidusus ja väljakujunenud asustusstruktuur on sageli asendamatud või väga aeglaselt taastuvad.

Lisada alapunkt:

(x) **Kui arendus, taristuobjekt või kaevandamine satub alale, kus kattuvad rohevõrgustik, väärtuslik maastik, miljööväärtuslik ala, olemasolev asustus või kaitsmata põhjavesi, käsitletakse olemasolevaid väärtusi esmasena ning alternatiivsete asukohtade kaalumise on kohustuslik.**

Selgitus:

Väärtuspõhisus peab väljenduma otsustusreeglis, mitte jääma deklaratiivseks.

◆ 2.2 Maahõive hierarhia

Lisada lause:

Maardlate ja karjäärade kavandamisel välditakse uute alade avamist rohevõrgustiku, väärtuslike maastike, miljööväärtuslike alade ja kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjaveega alade arvelt.

Selgitus:

Sellistes piirkondades toob maahõive kaasa mitmekordse ja sageli pöördumatu mõju.

◆ 2.3 Maa ja ruumi kooskasutus

Lisada alapunkt:

(x) **Kaevandamise ja maavarade kasutuse kavandamisel hinnatakse koosmõjus mõju asustusele, rohevõrgustikule, põhjaveele, maastikule ja kohaliku elu toimimisele ning välditakse mitme suure ruumimõjuga arenduse kuhjumist samale alale.**

Selgitus:

Koosmõju võib muuta piirkonna elukeskkonna kvalitatiivselt halvemaks ka siis, kui üksikmõjud näivad vastuvõetavad.

◆ 3.6 Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud

Lisada alapunkt:

(x) **Rohevõrgustiku ja väärtuslike maastike aladel ei kavandata uusi maardlaid ega karjääre, kui need katkestavad ala sidususe või kahjustavad selle põhifunktsiooni.**

Selgitus:

Kui ala toimivus kaob, ei ole tegemist enam selle säilitamisega. Rohevõrgustiku ökosüsteemi ülesanne ei ole taastuv peale maavara väljamist tavapärase metsastamisega taastamisnõude täitmiseks.

Lisada alapunkt:

(x) Kui rohevõrgustiku või väärtusliku maastiku alale kavandatakse vältimatult olulise mõjuga objekt, tuleb esmalt tõendada alternatiivse asukoha puudumist.

Selgitus:

Leevendusmeetmed ei asenda alternatiivse asukoha kaalumist.

♦ 3.2 Kliimamuutused ja -mõjud**Põhjavee kaitse****Lisada alapunkt:**

(x) Kaitsmata või nõrgalt kaitstud põhjaveega aladel ei kavandata maardlaid, karjääre ega muid arendusi, mis võivad suurendada reostusriski või muuta veerežiimi.

Selgitus:

Põhjavee kahjustus võib olla pöördumatu ja mõjutab otseselt elukeskkonda.

Lisada alapunkt:

(x) Põhjavee kaitse on määrav tegur piirkondades, kus joogivesi põhineb lokaalsel veehaardel.

Selgitus:

Hajaasustuses sõltub elukvaliteet otseselt põhjavee kvaliteedist.

♦ Konfliktide lahendamise hierarhia**Lisada põhimõte:**

(x) Ruumiliste konfliktide lahendamisel lähtutakse järgmisest järjekorrast:

- 1. välditakse arendust aladel, kus mõju on pöördumatu;**
- 2. kaalutakse alternatiivseid asukohti;**
- 3. rakendatakse leevendusmeetmeid ainult siis, kui põhifunktsioon säilib;**
- 4. kompensatsiooni kasutatakse üksnes asendatavate väärtuste puhul.**

Selgitus:

See loob selge otsustusraamistiku ja väldib olukordi, kus **pöördumatuid mõjusid käsitletakse leevendatavatena.**

♦ Leevendus ja kompensatsioon**Lisada selgitav lause:**

Leevendusmeetmetena ei käsitleta lahendusi, mis ei väldi põhikahjustust, ning kompensatsioon ei asenda põhjavee, rohevõrgustiku sidususe ega väljakujunenud asustuse kaotust.

Selgitus:

Vältida olukordi, kus tegelik kahju jääb alles, kuid loetakse formaalselt leevendatuks.

◆ 5. Kokkuvõte

Hagudi näide illustreerib olukorda, kus mitme väärtuse kattumisel ei ole piisavalt selget riiklikku raamistikku otsuste tegemiseks.

ÜRP2050 peaks sellistes olukordades:

- **andma selge väärtuste hierarhia**
- **määratlema vältimise, kaalumise ja leevendamise loogika**
- **ning kaitsma olemasolevat elukeskkonda pöördumatute mõjude eest**